

Att arbeta med fornskandinavisk mytologi.

Inledning och repetition

Så här dags kan det vara lämpligt med en kort återblick och repetition av det som vi tidigare tagit upp och arbetat med i den fornnordiska mytologin. Jag tänkte börja med att ge er en snabb återblick som syftar till att förstå den värld där denna mytologi och andlighet verkade.

Den bild jag tidigare förmedlat och den bild som jag använt som grundförståelse för andligheten hos järnålderns människor, kan här vara användbar att se framför sig när vi nu fortsätter in i mytologin.

Som jag sagt utgjordes denna del av norra Europa av ett hav av skog, i denna skog var små ensamgårdar och mindre samhällen glest utspridda. Vägarna var små och dåliga och det vanligaste sättet att ta sig fram över land var oftast att till fots följa små skogsstigar. Havet och vattnet sågs därför inte som ett hinder eller en barriär utan var snarare det enklaste sättet att frakta gods eller transportera sig. På vintern kunde man lätt ta sig över de släta isarna, medan på sommaren seglade man eller rodde över vattnet. Vattnet var alltså inget hinder utan oftast de bästa vägen.

De större samhällena låg alltid i anslutning till vatten, små vikar i målaren eller längsmed havets stränder utgjorde den naturliga hamnarna som krävdes för att bedriva handel med omvärlden.

De små stänk av civilisation som låg utspridda i ödemarken utgjorde den bubbla av liv som upprätthölls genom att man tuktade och raffinerade sin lilla plätt. Småjordbruket var dominerande.

De ensamma gårdarna eller små byarna centraliserades ofta kring en större gård där en Jarl eller hövding satt och styrde. Dennes makt var dock mycket begränsad och räckte sällan längre än det område som lätt kunde övervakas från gården. Under denne hövding stod de fria bönderna, småbönder som levde i bytreshandelsförhållande med den lokale hövdingen. Lägst ner på den sociala skalan stod kvinnorna, barnen och sist slavarna. De mest isolerade gårdarna levde dock oftast helt självständigt utan varken hövding eller samfällighetens skydd.

Dessa klungor av gårdar eller den ensamma gården kan ses som bilden av midgård, den lilla öppna plätt som trängde ut vildmarkens krafter ut i periferin och höll kaoset på avstånd. I centrum av midgård stod härden eller husfaderns högsäte. Härinne kring elden sysslade man under de mörka vinternätterna med det mest raffinerade och fina hantverken, slöjd, sömnad och vävning.

I världen utanför gården eller samfälligheten, i vildmarken härskade de vilda otämjda energierna. Rovdjuren, vinden, regnet och skogen där man kunde gå vilse och bli helt oskyddad inför vildmarkens kraft. Detta var Utgård, utanför gården.

Man kan säga att samhället och myten lever i symbios, myten präglas av samhället men samhället präglas också av myten. Civilisationen stod mot vildmarken, Midgård stod mot Utgård. Utbytet och kampen mellan de två världarna är det centralt tema i den fornskandinaviska mytologien.

Människorna i Midgård visste att man behövde kraften och materialet från Utgård för att bygga upp sin civilisation. Man behövde trädet för att bygga hus, myrmalmen för att få fram järn till redskap och vapen. Man behövde regnet, växterna, och skogens djur för att kunna överleva samtidigt som dessa kunde utgöra ett hot mot själva kärnan i civilisationen.

Mytologin återspeglar detta genom att låta asagudarna eftertrakta och hämta in kraften från Utgård, jättarna och trollens rike för att kunna omvandla detta material till civilisationsbärare, Tors hammare, skaldemjödets, Odins åttabenta häst Sleipner och framför allt trollkonsten. Allt är hämtat från Utgård för att raffineras och förfinas i Asgård, gudarnas boning, som kan ses som en gudomlig aspekt på Midgård.

Årets cykel och högtiderna

Att räkna och beräkna tiden har sedan urminnes tider setts som en religiös handling, årets cykel och dess fixdagar är genom historien tätt sammanvävt med mytologin och folktron. Att spå väder och förutse stora händelser utifrån datumen levde länge kvar bland de botare och kloka gummor och gubbar som satt ute i stugorna, en av de skriftliga källorna som finns kvar är den svenska bondekalendern som jämte Bibeln var en av de första böcker som hamnade på allmogens bokhyllor när det under 1800-talet blev modernt bland vanligt folk att ha böcker i hemmet.

Nuförtiden ses tideräkningen mer som något rationellt för att alla ska veta vilket klockslag och datum det är när och var leveranser, möten och händelser skall ske. Men den gemensamma tiden i Sverige fastslogs inte förrän på 1800-talet då järnvägarna bredde ut sig över landet innan dess var det faktiskt en timmes tidförskjutning mellan Stockholm och Göteborg. Varför detta blev ohållbart när stambanan mellan de två städerna drogs är uppenbart. Men som sagt innan den moderna tiden var tiden och årsräkningen något sakralt och heligt. Som först senare förlorade sin heliga aspekt, en utveckling från mythos till logos som kan sammankopplas med den förra föreläsningen. I våra uttryck och ordspråk finns det dock kvar mycket av den gamla folktron som uttrycks i bondekalendern, såsom Anders slaskar, julen braskar och snöspådomar utifrån rönnbärsbestånd etc.

Tiden och årscykeln verkade alltså som en gemensam kulturbärare för människorna, en andlig gemenskap inte bara människor emellan utan även mellan människorna och deras gudar.

År 325 under kyrkomötet i Nicea bestämdes det att året skulle räknas utifrån påskdagen som alltid skulle infalla den första söndagen efter den första fullmånen efter vårdagjämningen den 21 mars. Som ni förstår är tideräkning och kalendersystem eller kompustik som det så fint heter, inget som man snabbt kan förklara. Datum, kvartalsindelningar och solår blir snabbt en enda svårförklarad sörja. Men för att göra en lång historia kort kan sägas.

Det Julianska året infördes under romartiden, att räkna tid var också under denna tid en religiös syssla, även om den givetvis hade många praktiska fördelar. Under 1500-talet ändrade påven Gregorius denna julianska kalender för att den då bättre skulle harmonisera med det astronomiska solåret, d.v.s hur solen och stjärnorna, stjärnbilderna står i förhållande till jorden. Denna harmonisering kallas för gregoriansk tideräkning. Skottår, infördes härmed för att se till att kalenderåret bättre stämde med det astronomiska året.

I Norden så räknade man under järnåldern till skillnad från kristendomen inte med solår utan använde istället månen som referens när man delade in månaderna och kvartalen. Den tid det tog för månen att gå från nymåne till fullmåne ansågs som en månad. Detta sätt att räkna tid ger en större skillnad mellan de faktiska månaderna och det astronomiska året vilket leder till att man var tvungen att använda sig av en hel inskottsvecka vart sjunde år.

Allt detta leder till att datum och högtider hamnar huller om buller när man ska redogöra för vart i årscykeln dom låg under järnåldern. Jag ska nu inte närmare gå in i den problematiken men kan för den intresserade rekommendera Andreas Nordbergs bok.

Jag ska nu göra det hela enkelt med en illustration och försöka att inte ta någon hänsyn till varken juliansk eller gregoriansk tideräkning.

Visa årshjulet.

Som ni ser delade man även under järnåldern in året i fyra kvartal. Dessa kvartal inleddes med så kallade fixdagar. Tre dagar som startade varje kvartal. I senare kristen tid sammansmälte dessa dagar till en enda. Vår- och höstdagjämningen syns tydligt så även vinter- och sommarsolstånd. Men det vanligaste missförståndet i vår tid är att dessa dagar utgjorde själva högtiderna. Så var det alltså inte. Vår- och höstdagjämningen samt vinter- och sommarsolstånd användes endast som markörer för att räkna ut när själva högtiderna firades. Högtiderna firades alltså under fixdagarna som fastställdes med hjälp av vår- och höstdagjämningar samt vinter- och sommarsolstånd. Att fira midvintern natten mellan den 21 och 22 december årets längsta natt kan säkert bli en trevlig tradition men den har inget att göra med det midvinterblot som firades under vikingatiden.

Det förkristna året började alltså ungefär tre veckor efter höstdagjämningen, enligt modern tideräkning den 13- 14 oktober. Denna högtid som alltså inföll 13-14 oktober kallades för vinternätterna och symboliserade inledningen på vintern och även inledningen på det förkristna året. Att inleda året under denna period är antagligen mycket gammalt och rester av sådana traditioner lever kvar även i den kristna kalendern, då all helgonhelgen infaller under denna period. I den judiska traditionen infaller Rosh ha-shana under denna period (i mitten på september). Rosh ha-shana betyder årets huvud och kan ses som judarnas nyår.

Högtiden som infaller undervinternätterna kallades för disablotet och hedrar fruktbarhetens väsen, diserna och fruktbarhetsgudarna Frej och Freja. Man önskade ett fruktsamt år och inte bara ett nytt år utan också ett gott sådant.

Det är under denna period som de som dött under året för en chans att gå över till den andra sidan för att symbolisera det nya, något som också präglar alla helgons dag, då vi hedrar och tänker på de döda genom att smycka våra gravar och kyrkogårdar.

Halloween, är ett anglosaxiskt uttryck för denna högtid då man klär ut sig till spöken och gastar och för ett allmänt tumult och tigger godis för att inte ställa till med elände.

Att ge sig ut och leva om på nätterna under denna tid är en mycket gammal tradition som lever kvar i den nu senarelagda luciahelgen som i harlekinens karnevalsyra.

Under denna tid red Odin över himlavalvet och tog med sig de dödas själar till dödsriket. Den stora ritten eller den stora jakten är två namn på denna företeelse under högtiden som inledde året. Ett annat namn är Härleken ett ord som lever kvar i franskans harlekin, traditionen kan liknas vid en karneval då människorna under denna natt gav sig ut och levde om för att skrämja bort de dödas andar.

Fruktbarhetens största högtid inföll alltså inte vid vårdagjämningen utan under den mörkaste hösten.

Årets andra högtid infaller i mitten på januari närmare bestämt 12-13-14 januari - alltså nu. Exakt när denna högtid som kallades för midvintern inföll bestämdes av vintersolståndet den 21-22 december. Midvintern sammanfaller alltså oftast med tjugondagknut.

Så kommer vi då till det mystiska ordet jul. Många nyhedniska föreningar och grupper anser att den förkristna julen inföll under vintersolståndet den 21 december. Detta är dock något som inte går att belägga i de historiska källorna.

Ordet jul är även det ett kontroversiellt begrepp, olika förklaringar har använts för att förklara begreppet jul. I övriga Europa har ordet oftast ersatts med en mer kristen benämning såsom engelskans christmas, Christ mass.

I Norden har dock den förkristna termen jul levat kvar. Oftast förklaras det genom att julen var inledningen på året. Alltså när året gått ett helt varv, ett hjul. Men att sammankoppla ordet jul med ordet för hjul stämmer inte enligt språkforskningens ljudregler.

Att året skulle börja eller avslutas med julen går heller inte att belägga i källorna. Det förkristna nyåret låg som jag tidigare sagt kring den 13 oktober.

När inföll då julen? Julen tycks vara knuten till både till vintersolståndet och borde enligt källorna ha infallit någon gång mellan 5 januari och 2 februari.

Julen var alltså de dödas högtid och inte någon solåterkomstfest. Denna mörka period på året mörkret och döden till ära. Man åt julmat som till stor del bestod av fläskkött. Man dukade till de döda och lät maten stå framme under natten för att man ansåg att de döda hade sin julfest under denna tid. Julen var alltså en mörkret och dödens högtid som inföll mitt i vintern någon gång i januari eller i början på februari. Sid 116 Nordberg

Så kommer vi då in på högtiden sommarmål som firades cirka tre veckor efter vårdagjämningen. Om denna högtid vet man inte så mycket mer än att det berömda blotet i Uppsala som beskrivs av Adam av Bremen på 1000-talet antagligen ägde rum kring denna tidpunkt. Mer om detta blot senare.

Under sommaren inföll midsommaren, men inte som vi firar den idag vid sommarsolståndet. Detta är på grund av kristet inflytande som högtiden har förflyttats dit. När midsommaren inföll bestämdes med hjälp av sommarsolståndet och inföll således tre veckor efter detta, alltså kring 13-14 juli. Under sommaren utspelades även de årliga tingen tros ha haft en juridisk och religiös funktion. Ting. Marknad och ritual kan här ha smält samman till en stor högtid som alltså firades i mitten på juli.

Dessa var alltså de stora högtider som knöt samman året genom fyra kvartal. Dessa kvartal stod även i relation till björnens årscykel. Om detta enbart användes som en minnesregel, eller om det hade en djupare rituell funktion är otydligt men man kan i alla fall fästa upp högtiderna på när björnen går i ide, (vinternätterna) när den vänder sig i idet, (midvintern), och när den kommer ut ur idet, (sommarmål) detta ska enligt modern forskning om björnens årsrytm också stämma ganska väl.

Denna årscykel stod även i relation med en större och längre cykel som gick längs en nioårsperiod. Vart nionde år (inklusive räknat) skedde ett stort blot antagligen någon gång kring sommarmålsperioden.

Denna stora nioårshögtid firades till tiden och världens fortlevnad. Man ansåg att blotet hade kosmiska konsekvenser som hade en verkan som trädde i kraft den nionde natten under denna högtid.

Det är alltså detta nioårsblot som beskrivs i den berömda redogörelsen av Adam av Bremen. Blotet ägde enligt honom rum i Uppsala (gamla Uppsala) och varade i nio nätter med en stor marknad under dagarna.

Så såg alltså det förkristna året antagligen ut, de stora kvartalshögtiderna ledde fram till det stora nioårsblotet som ägde rum på våren. Antagligen var detta nioårsblot en mycket stor händelse som drog stora folkskaror från stora avstånd. En händelse som samlade betydligt mer folk än de mer lokalt knutna årsbloten.'

Vinternätterna, midvintern, sommarmål och midsommaren firades olika beroende på var man bodde i landet. Vid de mest isolerade gårdarna leddes högtiderna förmodligen av husfadern eller husmodern på gården. I de mer tätbefolkade områdena stod den lokale hövdingen för festligheterna, detta var inte bara av ren gästfrihet utan också för att statuera sin makt i området. Mat och dryck serverades och jarlen eller hövdingen kunde också anlita religiösa experter som utförde bloten och ceremonierna.

De som kallades in under sådana förhållanden var så kallade godar eller gydjor. Ordet god eller gydja är besläktat med ordet gud. Dessa kunde alltså både vara män och kvinnor. Trots att kvinnorna inte åtnjöt samma status i det juridiska samhället, så var hon en viktig del av kulten och hade en stark funktion i det religiösa livet.

Detta var alltså den mer officiella kulten som bedrevs av folk i allmänhet. Någon standard eller fast rituell praktik var det dock inte tal om. Hur man firade bloten och till vilken gud eller vilket väsen man vände sig var mycket individuellt och olika gårdar hade olika husgudar och förfaringssätt när det gällde kulten. Mycket likt den hinduistiska tron i dagens Indien.

Det fanns dock en mer gömd och esoterisk kunskap som brukades ute i byarna. Denna tradition var inte alls ämnad för det öppna samhällets officiella ritualer. Detta var trolldomen och sejden. Och i denna tradition var det kvinnan som hade den mest framträdande rollen.

Völvor, trolldom och den inofficiella seden.

Järnålderns eller vikingatiden som den senare delen av järnåldern ofta kallas var alltså en värld av skog och vildmark. Idag är det mycket svårt att gå vilse någon längre tid i de flesta delar av Europa. För eller senare stöter man på bebyggelse eller någon väg som man kan följa. Detta var inte fallet för människorna som levde under järnåldern. I denna värld kunde man om man inte hade tur gå i dagar eller veckor genom helt obebyggd skog.

Skogen och utmarken var också fylld av olika väsen som representerade de krafter som verkade där ute. När kristendomen kom blev det förstas okristligt och dåligt att behålla tron på dessa hedniska krafter. Men ändå kunde man aldrig helt utrota respekten och tron på dessa

naturväsen. I folktron levde dessa väsen kvar ända tills jordbruksamhället långsamt under 1900-talet dog ut.

En av de personer som sysslade med de dolda väsen och hemliga krafter var völvan. Völvan var en kvinna som ofta vandrade runt i markerna och endast kallades in när människorna behövde hennes magiska hjälp. Völvan eller trollmannen som den manliga motsvarigheten kallades, för de fanns män som sysslade med trolldom, även om det ansågs en smula perverst, använde sig alltså av trolldom för att påverka samhället och människorna.

Ordet trolldom kan ses som en direkt ledtråd för hur man betraktade dessa trollkunniga kvinnor och män. Ordet troll leder direkt associationerna till trollen och jättarnas värld. Verksamheten var alltså knuten till utgård, det otämjda.

Ett utanförskap är också det som främst kännetecknar den trollkunnige. Denne kom sällan från trakten utan var en utsocknes person som oftast kom från någon avlägsen isolerad trakt, Riddarhyttan till exempel. Hon eller han skilde sig ofta från mängden i och med att man etniskt markerade utanförskapet, völvor eller trollkarlar beskrivs därför ofta som samer eller finnfolk, men långt ifrån alltid, det rör sig även om kringvandrande ogifta kvinnor eller liknande.

Trolldomen sågs av det vikingatida samhället som något klivet. Det var inte accepterat att sysselsätta sig med trolldom, ofta döms trollkunniga personer till döden i sagorna. De har då använt trolldomen till att skada, döda eller negativt påverka personer i samhället.

Men de trollkunniga är dock inte ensidigt föraktade. De ses även som en resurs när det gäller att påverka sin eller sin familjs situation. De anses bära på en urgammal visdom som förlorats i samhället, men som ändå respekteras i viss mån för att den förmedlar den forna seden. Personer som kunde använda sig av trolldom bar också på en ren urkraft hämtad direkt från utgård, en kraft som kunde omvandlas och användas för att hjälpa människorna.

Den forna seden var mycket respekterad under den sena järnåldern. Även om människorna levde i ett samhälle som präglades av innovativ teknik och ett mer och mer utvecklat samhälle så höll man det gamla i respekt och trolldomen sågs som en del av detta gamla, den forna seden.

När en völva anställdes till en gård behandlades hon alltid med stor respekt. Även om denne beskrivs som en utomsocknes främling får hon alltid bästa platsen vid bordet. Hon eller han bjuds alltid frikostigt på mat och dryck.

Ritualen i sig är i berättelserna aldrig densamma. Utförandet skiljer sig åt från situation till situation. Några gemensamma drag kan dock skönjas.

Det finns alltid tydliga skäl varför man tar hjälp av en trollkunnig person. Alltid ett tydligt problem att lösa eller någonting som måste ändras med hjälp av trolldom. Att spå och påverka framtiden är också det en av den trollkunniges främsta kunskaper, då givetvis med ett tydligt syfte, att se när missväxtåren ska ta slut eller liknade praktiska förhållanden.

Någon sorts högsäte eller sejdhyll som det heter i källorna ställs iordning där völvan tar plats. En sång eller galder framställs antingen av völvan själv eller någon annan i rummet som kan någon av dessa urgamla trolldomssånger eller galdrar. Ibland omtalas även någon form av trollstav eller gandr som används av den trollkunnige ibland utgörs dock detta av en fallossymbol.

Som det framgår fanns det alltså flera former av trolldom som användes av den trollkunnige. Sejden var enligt källorna den vanligaste formen, den som vi just har beskrivits, men så fanns även galdren.

Galdren var någon form av trollsång eller trollformel, hur den lät finns dock inte beskrivet. Några ledtrådar kan dock ges genom att undersöka själva ordet galdr. Etymologiskt eller enligt språkläran är ordet besläktat med att gala, tuppens läte. Att kula, det vill säga fäbodsången. Kommer även det från samma rot. Galdren var alltså antagligen någon form av mycket högljudd sång. Att vara galen eller galinn som det heter på fornöstnordiska är även det härlett ur samma ordrot. Dessa två ord att gala och att vara galen kan alltså ge ledtrådar till hur denna trollform gick till.

Kraften som används i trolldomen anses alltså vara mycket gammal och tillhör den forna sed som respekterades av järnålderns människor. I mytologin uppstår denna kraft eller megin som den kallas redan vid världens skapelse, isen från jotunheim och elden från nifelheim blandas rinner de båda ned i ginnungagap där skapas kraften som först används av jätten Surt men sedan kommer till Asarna.

Trolldomen användes alltså av de trollkunniga i många olika sammanhang, för att bota, väcka kärlek och spå i framtiden, men även för att skada och döda och riva ner och förstöra. Men hur kom den då från ginnungagap i skapelsens begynnelse till människornas värld.

I den fornskandinaviska mytologin kan man följa sejdens och trolldomens väg genom världarna.

Den första som kunde bruka sejden var Freja. Freja tillhörde vanerna som var ett slags väsen som stod mellan Asarna och jättarna. Vanerna var fruktbarhetsväsen, och tvillingfruktbarhetsgudomarna Frej och Freja tillhörde vanerna. Dessa två bytes ut som gisslan till Asarna under det krig som utkämpades mellan Asar och vaner i tidernas begynnelse. Hos Vanerna hade trolldomen och sejden varit i bruk sedan länge då Freja kom med den till Asgård.

Citera sid 100 i Raudveres bok

Associationerna med sexualiteten och sejden blir här tydliga. Frej och Freja är syskon men också gifta med varandra något som var sed bland vanerna. Fruktbarhet och sexualitet är något som även det associeras med dessa väsen. Frej och Frejas äktenskap måste dock brytas då de kommer till Asgård.

Att arbeta med fornskandinavisk mytologi - Föreläsning av Thomas Jonsson 2008-01-12

Anspelningarna på sex och de fallossymboler som figurerar i sejdberättelserna kan vara en orsak till att det ansågs perverst för män att syssla med trolldom. Att ställa sig i mottagande position och att bli befruktad av kraften symboliskt, rituellt eller i mer bokstavig form kan alltså vara en av anledningarna till att trollkarlar ansågs vara ergi det vill säga perverterade.

Freja blir i asgård föremål för Odins åtrå och de inleder någon slags sexuellt förhållande. Freja omtalas ofta av hennes ovänner i myterna som promiskuös och lösaktig.

Citera sid 130 Eddan hyndluljod

Så småningom kommer då sejden till Asgård och Odin och om Freja var den första av gudarna som ägnade sig åt sejd så blev därefter Odin den största av de trollkunniga. När sejden kommer till Odin blandas den med poesin, skaldekonsten och det talade ordet. Odin anses vara det talade ordets herre och vad det har för betydelse kommer vi att komma till längre fram. Den rena urkraften från ginnungagap och den sexualiserade sejden från vanerna raffinerar här hos Odin och blir riktad och i viss mån även intellektualiserad. Hos Odin finns alltså kraften i dess mest sofistikerade form.

Detta är något märkligt och har blivit mycket omdebatterat. Odin som symboliserar härskarmakten och hövdingaklassen. Är samtidigt en av de främsta sejdarna och trollkarlarna. Hans personlighet är därför kluven mellan den officiella hövdingen och den kunskapsökande trollkarlen.

Odin får även han trots att han är gudarnas hövding beskyllningar för att vara pervers och syssla med omanliga sysslor, den som anklagar honom är då främst Loke trickstern.

Förklara lokasenna och citera sid 86 blandat blod, 89 sejd på samsö, 90 trollpackan freja.

I texten havamal får vi ett utmärkt tillfälle att få ta del i hur man såg på trolldomen och sejden. Texten beskriver hur Odin invigs i de mörka hemligheterna. Odin har hängt upp sig i det vindpinade trädet där han hängt i nio nätter! Utan mat och dryck, när den nionde natten kommer börjar han få visioner. Han ser då nedåt vilket tyder på att han skådar ned i undervärldarna ner i urkraften därefter kommer kunskapen till honom.

Citera sid 36 eddan.

När Odin initieras i trolldomen kommer som sagt orden och runorna in i bilden. Trollformeln blir född. Odin blir således det talade ordets herre, språkets mästare för att förstå vad detta innebär kan det vara lämpligt att tala lite om hur det talade ordet sågs av järnålderns människor.

Det uttalade ordet ansågs under järnåldern vara något heligt. Ordets verkställande kraft användes under tingen och i lagväsendet som en verkställande handling. En dom eller en formel sågs som något oåterkallerligt och kunde aldrig tas tillbaka, det hade lämnats ut i världen och skulle nu påverka världen. Det enda sättet att stoppa det var att använda lika kraftfulla ord som

motverkade formeln. Ordet skapade verkligheten och kunde användas för att skydda, hela eller förbanna.

Att använda kraftfulla ord eller sånger var starkt förknippat med galdren. Men ordet eller formeln kunde förstärkas genom handling. Genom att utföra speciella ritualer eller heliga rörelsemönster under tiden som som man uttalade sin trollformel stärkte dess verkan.

Tal och handling i kombination kunde användas både i goda helande syften såväl som i destruktiva handlingar. I de gamla fornhögtyska merseburgformlerna finns exempel på hur trollformeln används för att hela en häst som vrickat hoven under en ridtur.

Citera sid 51 Raudvere.

Ett destruktivt sätt att använda former och handlingar på ges i Egil Skallagrimsons saga I denna text används nidtalet som anses vara särskilt förnedrande för den som utsattes för det. I samband med att man utförde nidtalet kunde man även göra tränid som betydde att man ristade in sin nidvers på en stav eller pinne i och med denna handling ansågs nidgärningen som dubbelt effektiv, en nidvers kan närmast jämföras med dagens förtal men hade även en magisk verkan som vi kan se i detta exempel,

Citera sid 56 i Raudvere

Kombinationen tal och handling kunde även användas på andra sätt än genom ren nidvers. I Gretis saga berättas hur den gamle trollkvinnan Turid hjälper sin fosterson att bekämpa sin fiende Grette som förskansat sig på en ö i närheten.

Citera Raudvere sid 145

Som framgår av texten använder sig Turid av en dubbel trolldom då hon först ristar och kväder galdrar för att sedan utföra någon sorts fysisk ritual för att förstärka sitt verk. Grette går sedan sin död till mötes. Mot rent våld kunde han värja sig men mot trolldom eller mångkunnighet var han värnlös, något som hans mor tidigare i sagan varnat honom för.

Kraften av det talade ordet och sättet att kombinera handling med trollformler dog inte ut med kristendomen utan levde kvar i omgjord form, även om aktörerna i sagorna bytes ut för att kunna leva kvar i ett kristet samhälle. Trolldom och övertro var dock inte helt oacceptabelt i den tidiga katolska kristenheten, även om den sågs med stor skepsis från prästerskapet så levde den gamla kunskapen kvar i nya former ett exempel på detta kan ges genom en folkloristisk berättelse som upptecknades i Medelpad 1909,

Citat sid 51 Raudvere

Känner någon igen berättelsen? Även om aktörerna Odin och Balder är utbytta mot Jesus och sankte Per så lever historiens kärna kvar i texten. Kanske ansåg man att principen om det talade ordets makt var det väsentliga i historien vare sig det var Jesus eller Odin som talade.